

لېكھوتەي سزاكانى سەر رووسيا لەسەر ھەريىمى كوردستان و عىراق

26-04-2022

نووسەرەكان

مەحمود بابان

كورتە : سى گەورە كۆمپانىيەي رووسى بە سەرمايەي نزيكەي 14 مليار دۆلار و بەرهينانان لە بواری نەوت و گاز لە عىراق و ھەريىمى كوردستان كردووە. گازپروم لە ھەريىمى كوردستان رۆژانە 30 ھەزار بەرميل نەوت و 40 مليون پى سىجا گاز لە كىلگەي سەرقلە بەرھەم دەھيىنئيت، كۆمپانىيەي لۆكئويل نزيكەي 500 ھەزار بەرميل نەوت لە كىلگەي نەوتى رۆژئاواي قورنە 2 لە بەسرە بەرھەم دەھيىنئيت.

سڀ گهوره ڪمپانيای روسی به سهرمايهی نزيكهی 14 مليار دؤلار وه به رهينانينان له بوارى نهوت و گاز له عيراق و ههریمی كوردستان كردووه. گازپروم له ههریمی كوردستان رؤژانه 30هزار بهرميل نهوت و 40 مليون پڻ سيجا گاز له ڪيلگهی سهرقهلا بهرهم دههينيت، ڪمپانيای لؤكئويل نزيكهی 500هزار بهرميل نهوت له ڪيلگهی نهوتی رؤژئاواي قورنه2 له بهسره بهرهم دههينيت. ههروهه روسنهفت خاوهنی 60%ی بؤری ههناردهكردنی نهوتی ههریمی كوردستانه^[1] و برپاربوو بؤری ههناردهكردنی گازی ههریمی كوردستانيش بؤ تورکیا رابكيشيت، بهلام تاوهكو ئيستا كارهكانی دهستپينهكردووه و چاوهپوان ناكريت له دؤخکی له م شئوهيهدا دهستپينكريت، ههچهنده له نئوهپاستی نهمسالدا گريبهستهكه كؤتايی ديت^[2]! ئيستا ڪمپانيای روسی بههوی سزاكانی ئهمریکاوه روهپرووی ئالنگاريهکی گهورهبوونهتوهه، كارهكانيان بهرهو سهختيهکی زؤر دهروات، بهتاييهت كاتيك ئه و ڪمپانيانهی كارين لهگهل دهكن ئاگاداريان دهكهنهوه چيدكه ناتوانن لهگهلينان بهردهوام بن، بهتاييهتيش ڪمپانيا نئودهولتهيهكان. ههفتهی رابردوو يهكك له و ڪمپانيانهی كاری پيداچوونهوهی دارایی و چاوديري ڪؤمهلايهتی و باجی بؤ ڪمپانيا روسيهيهكان له عيراق و ههریمی كوردستان دهكرد بهههموو شئوهيهك كارهكانی لهگهلينان راگرت. ههروهه سهرهتای مانگی ئادار بانکی ناوهندي عيراق بؤ پاراستنی سيستمی دارایی، داواي راگرتنی مامهلهكردنی لهگهل روسی كردووه. لهراستیدا ئه م ئالنگاريهی تووشی ڪمپانيای روسی بووهتوهه تهنيا ليره نييه، بهلكو له ههموو جيهان و بهتاييهتيش ئهمریکا، بهريتانيا و نهوروپاش وايه. ليرهده ههلهوهسته لهسهر ليكهوتهی سزاكانی سهر روسی له عيراق و ههریمی كوردستان دهكهن و، بهدواي ئه و پرسيارهده دهگهريين ئايا ئهمریکا ليخوشبوون بؤ عيراق و ههریمی كوردستان دهكات وهك نهوهی له ههمبر هاورهكردنی گازی ئيران بؤ عيراق كردوويهتی؟ ياخود لیدهگهريت ڪمپانيا نيخووی و نئودهولتهيهكان بؤخويان كارهكانيان رابگرن وهك نهوهی ئيستا روهدهدات؟

سزاكان و ليكهوتهكانی

بهپي داشبؤردی ئهتلانتيك ڪؤنسل، 11 ولات و نهتهويهكگرتووهكان بهيهكهوه 953 ئامانجی جياوازی روسیايان سزاداووه و بهتهنيا ئهمریکا 822 دامهزراوه و كهسايهتی روسی سزاداووه^[3]. ههروهه رؤژی 24ی ئاداری 2022 ڪؤشکی سپی ژمارهی سزاكانی ئهمریکا لهسهر روسی له 400 ئامانجهوه بؤ 600 ئامانج زيادكرد، كه خؤی له دامهزراوه گهوره دارييهكان و كهسايهتيهكانی روسیادا دهبينيتهوه^[4] و بهممش قؤناخکی نوئی مامهلهكردنی ئهمریکا و هاوپهيمانهكانی لهگهل روسی هيئايه پيشهوه.

له 24ی شوباتی 2022، كاتيك روسی هيرشی كرده سهر ئؤكرائنا، ههریمی كوردستان هيچ ليدوانیكي فهرمی لهبارهی جهنگهكهوه نهبووه و حكومهتی عيراقيش بهشئوهيهك له شئوهيهكان خؤی بهدور گرتووه، ئههه سهرهراي نهوهی له 28ی شوباتی 2022 عيراق دهنگی به راگهپيندراویکی ڪؤمكاری عهرهبي لهسهر ئؤكرائنا دا^[5]، كه روسیاي به بهرپرسيار له ههمبر ئؤكرائنا دانهناوه. ههروهه له رؤژی 2ی ئادار 2022 له نهجوومهنی كشتی نهتهويهكگرتووهكان كه ئيدانهی دهستدريزيهكانی روسیاي بؤ سهر ئؤكرائنا كرد، عيراق تهنيا (نيگهرايی) دهبرپی سهبارت به خراپوونی دؤخكه و گريزيهكانی نيوان روسی و ئؤكرائنا^[6].

بهپي داشبؤردی سڪؤلی يهلی بؤ بهرپوهبردن YSM، له ڪوی 1000 گهوره ڪمپانيای جيهانی له روسی نزيكهی 750 ڪمپانيانان به ئاشكرا رايانگهپاندووه كه ئهوان بههوی سزا نئودهولتهيهكانهوه به كارهكانياندا دهچنهوه له روسی. ههچهنده ههندك ڪمپانيان مانهوهی خؤيان له روسی راگهپاندووه. له و ژمارهيش 189 ڪمپانيا خواستيان بؤ جيھيشتن ياخود كه مكردهوهی كارهكانيان دهبرپوه، 139 ڪمپانيان پهرهپيدان و وهبهرهينانان راگرتووه، 111 ڪمپانيان كارهكانی ئيستايان كه مكردهوهتهوه، 363 ڪمپانيان كارهكانيان راگرتووه و بؤزادهی گهرايهويان بؤ كارگردن له روسی پاراستووه و 298 ڪمپانيان روسیايان جيھيشتووه^[7].

ههرچی پهيوهسته به عيراق و ههریمی كوردستان، تاوهكو ئيستا جگه لهوهی كه رؤژی 2ی ئادار، بانکی ناوهندي عيراق پيشنيازی راگرتنی مامهله بازگانی و دارييهكانی لهگهل روسی كرد^[8]، هيچ راگهپيندراویکی فهرمی ديكه نييه، بهلام چهند ڪمپانيايهك كارهكانيان راگرتووه وهلهپهساردووه.

ڪمپانيا روسيهيهكان له ههریمی كوردستان و عيراق

وهبهرهينانی روسی له عيراق و ههریمی كوردستان به قهبارهی 14 مليار دؤلار دهخهملينريت، كه زؤرهی له كهرتی وه (نهوت و گاز) دايه، بهشئوهيهك گهوره ڪمپانيایان وهك روسنهفت، گازپروم و لوكئويل له باشووری عيراق و ههریمی كوردستان خاوهنی يهدهگی

زیاتر له 17 ملیار بهرمیل نهوتن، که ئیستا زیاتر له 500 هزار بهرمیل نهوت بهرهم دهئین. سهبارت به هریمی کوردستان، به گوتهی بآلیۆزی روسیا له عیراق، نزیکی 2 ملیار دۆلار سهرامیهی کۆمپانیا روسیهکان له کهرتی نهوت و گازدایه له هریمی کوردستان[9].

رۆژی 2ی حوزهیران 2017 کۆمپانیا روسیهنت و وهزارهتی سامانه سرووشتییهکان له سانت پیتربورگ زنجیرهک بهلگهنامهیان واژۆکرد بهمهبهستی فراوانکردنی هاوکاری دوو لایهنه له بوارهکانی "گهران، بهرهمهینانی نهوت و گاز، بازرگانی و لۆجیستیکا"[10]. ههرچهنده بههای تهواوهتی ریکهوتنهکه بهفهرمی ئاشکرا نهکراوه، بهلام بهپیی سهراچوه نیوخۆییهکانی روسیهنت، بههاکهی زیاتر له یهک ملیار دۆلار بووه، ههروهها مامهلهکانی روسیهنت لهو کاتهوهی که یهکهم جار له کانوونی یهکهمی 2016هوه بهنزیکی 4 ملیار دۆلار مامهلهی بازرگانی ههبووه، زیاتر له 2 ملیار دۆلاری وهک قهرز داوهته هریمی کوردستان، ئهویش لهجیاتی نهوتی پێش فرۆشراو له بازاره جیهانییهکاندا[11].

کۆمپانیا گازپروم له سنی کێلگهی نهوتی جیاواز له هریمی کوردستان وهبهرهینانی کردووه، بهشیهیهک له بلۆکی گهرمیان، له کێلگهی نهوتی سهرقهلا بهرێزهی 40% و له بلۆکی ههلهبجه و شاکهل بهرێزهی 80% پشکی ههیه. کێلگهی نهوتی سهرقهلا یهدهگی نهوتی 3 ملیون بهرمیله[12]، که گازپروم بهرپوهیدهبات و بهرهمی رۆژانهی 30 هزار بهرمیل نهوت و 40 ملیون پین سیجا گازه، که ئیستا گازهکه بۆ بهرهمهینانی 165 میگاوات کارهبا بهکاردههینریت.

کۆمپانیا لوکئویل لهسهرهتای 1990هوه بهدوای دهرفهتدا گهراوه بۆ کارکردن له عیراق و ریکهوتنی بۆ فراوانکردنی کێلگهی نهوتی قورنه-2ی رۆژئاوا بههاوبهشی لهگهڵ کۆمپانیا ستاتۆیلی نهوروچی ههیه، که ئهم کێلگهیه نزیکی 65 کیلۆمهتر له رۆژئاوا بهسره دووره و یهدهگی کێلگهکه 13 ملیار بهرمیل نهوته. دووباره له سالی 2013دا ریکهوتنیکه دیکهی واژۆکرد بۆ درێژکردنهوهی گرهبهستی کێلگهی نهوتی قورنه-2ی رۆژئاوا بۆ ماوهی 25 سال، که ئامانجی گهیاوندی ئاستی بهرهمهینانی رۆژانهی نهوته بۆ 800 هزار بهرمیل تاوهکو 2024، ئیستاش نزیکی 9%ی کۆی بهرهمهینانی عیراق و 12%ی ههناردهکردنی عیراق پیکدههینیت[13].

کۆتایی

کاری کۆمپانیا روسیهیهکان له هریمی کوردستان و عیراق بهردهوامه، بهلام کارنهکردنی کۆمپانیا هاوبهشمانهکانیان ئهوانهی کارهکانی دیکهی وهک پیداجوونهوهی دارایی، یاسایی، باج، چاودیزی کۆمهلهیهتی کارمهندهکانیان و هتد بۆ دهکهن ههناکهکان راگیراوه. ههناکهی دیکهیان تیبینی بهردهوامی کارکردنیان بۆ ناردوون. ئهمهش دوو ئهگهری خستووته بهردهمیان، یهکهمیان دۆزینهوهی جیگرهوه بۆ راپهراندنی کارهکانیان یاخود کشانهوه؟ وهک دهستلهکارکشانهوهی ئاگیت ئهلیکپهرو، سهروکی جیبهجیکاری کۆمپانیا لوکئویل بۆ پاراستنی کۆمپانیاکهی دواي ئهوهی خرايه لیستی سزاکانهوه[14]. هههرچهنده رۆژ دواي رۆژ ئهمریکا و هاوپهیماننهکانی سزای زیاتر دهخهنه سهر روسیا و ههولێ دابهرینی له جیهان دهدهن، ههبرۆیهش بانکی ناوهندی عیراق داواي پاراستنی سیستمی دارایی عیراقی کردووه، لهکاتیکیدا بهردهوامبوونی سزاکان پهیوهسته به جهنگی ئوکراینا و روسیاوه[15].

له کۆتاییدا، سزاکانی ئهمریکا و هاوپهیماننهکانی لهسهر روسیا کهمترین ئامانجی کهرتی وهی روسیا گرتووتهوه، که تهنا 4 دانیه، بهلام 62 دامهزراوی دارایی کردووته ئامانج[16]، ئهمهش بههۆی ئهوه رۆلهی کۆمپانیا روسیهیهکان ههیانه له دابینکردن و پرکردنهوهی پیداووستی نهوت و گاز له جیهان دا. چونکه ئهوه بهرهمهینان و ههناردهکردنی نهوت و گازی روسیا، که نرخهی نهوتی بۆ ههر بهرمیلێک لهسهروو 100 دۆلار و نرخهی گازی له سهروو 6 دۆلارهوه هیشتووتهوه، که لهماوهی یهک دهپهدا، دهیهک بهوشیهیه بهرز نهبووتهوه. ئهمهش بهشیهیهک له شیهوهکان ههریمیکی وهک کوردستانی والیکردوووه که ناوی بچینه ریزی دابینکهراي گازی سرووشتی له جیهاندا. ههبرۆیهش دهبیت چارهروان بین بۆ ئهوهی بزانی کۆمپانیا روسیهیهکان له هریمی کوردستان، عیراق و جیهان چ دهکهن بۆ دهبرابووون له سزاکان، بهتایبهتیش سزاکانی ئهمریکا.

سهراچوه

[1] <https://www.youtube.com/watch?v=D-6rQmHpGfE&list=PLmtuEaMvhdZbNVIDHA-MTVH0sLb5HP7Pn&index=2>

[2] <https://www.propertylimbrothers.com/insights-posts/history-growth-singapore-real-estate-market>

[3] <https://unassumingeconomist.com/wp-content/uploads/2018/04/C1.png>

[/https://unassumingeconomist.com/2018/04/understanding-singapores-housing-market](https://unassumingeconomist.com/2018/04/understanding-singapores-housing-market) [4]

<https://www.ura.gov.sg/corporate> [5]

<https://www.ura.gov.sg/maps/?service=mp> [6]